Eugeniusz Czerwieniec

Katedra Mikroekonomii
Akademii Ekonomicznej w Poznaniu

KORPORACJE WIELONARODOWE - PROPOZYCJA PROGRAMU WYKŁADU

Jednym z owoców stażu naukowo-dydaktycznego odbytego w Narodowym Instytucie Telekomunikacji w Evry pod Paryżem w ramach programu „Tempus" są przygotowane wykłady z zakresu zarządzania przedsiębiorstwami wielonarodowymi, wygłaszane dla studentów czwartego roku Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, na kierunku studia europejskie. Celem wykładów jest przybliżenie przyszłym specjalistom z zakresu międzynarodowej integracji gospodarczej problematyki funkcjonowania wielkich firm wielonarodowych. Program przedmiotu składa się z trzech części. W części pierwszej omawia się istotę, formy organizacyjne i funkcjonowanie przedsiębiorstw wielonarodowych. Część druga zawiera prezentację strategii ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw wielonarodowych. I wreszcie, w części trzeciej podejmuje się próbę ukazania roli korporacji wielonarodowych w międzynarodowych stosunkach gospodarczych. Szczegółowy program wykładu zamieszcza się w załączniku do prezentowanego opracowania.

Jeden z wykładów przewidzianych w ww. programie poświęcony jest niektórym aspektom oddziaływania przedsiębiorstwa wielonarodowego na gospodarkę kraju goszczącego. W opracowaniu niniejszym zaprezentowany zostanie zarys tego fragmentu cyklu wykładowego.

ODDZIAŁYWANIE PRZEDSIĘBIORSTWA WIELONARODOWEGO NA GOSPODARKĘ KRAJU GOSZCZĄCEGO[1]

Wielkie przedsiębiorstwa wielonarodowe zajmują trwałą pozycję we współczesnej gospodarce światowej. Ich ożywiona aktywność wywołuje określone skutki zarówno dla krajów macierzystych jak i dla krajów je goszczących. W tej części opracowania zaprezentowane zostaną niektóre aspekty oddziaływania przedsiębiorstw wielonarodowych na gospodarkę kraju goszczącego w ujęciu teoretycznym oraz w ujęciu empirycznym.

1. Korzyści i koszty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w kraju goszczącym: ujęcie teoretyczne

1.1. Model Mac Dougalla

Neoklasyczną analizę wpływu inwestycji zagranicznych na gospodarkę kraju goszczącego zapoczątkował Mac Dougall i zaprezentował w artykule opublikowanym w roku 1960. Mac Dougall przeprowadził statyczną analizę skutków przepływu kapitału dla gospodarki jednego z krajów przyjmujących kapitał zagraniczny (Australii). Zagraniczne inwestycje bezpośrednie potraktował jako strumień powiększający zasoby kapitału akcyjnego w kraju goszczącym, a jednocześnie umniejszający zasoby tego czynnika w kraju macierzystym. Zjawisko analizowane jest w obrębie modelu, w którym zakłada się konkurencję doskonałą, równowagę na rynku czynnika pracy oraz równowagę płatniczą. W modelu nie uwzględnia się funkcjonowania systemu podatkowego, korzyści zewnętrznych oraz terms of trade.

Graficzny obraz modelu przedstawia rysunek 1.

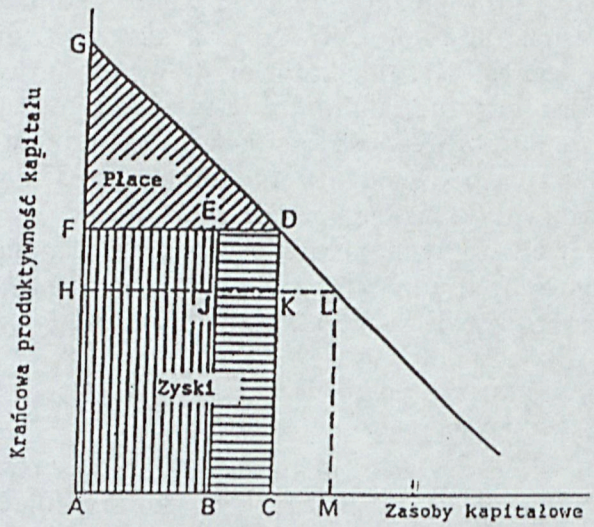
Na przedstawionym rysunku GL oznacza relację zasobów kapitałowych do krańcowej produktywności kapitału, AC - początkowe zasoby kapitału (w tym AB - kapitał krajowy, BC - kapitał zagraniczny), FEBA - zyski od kapitału krajowego, EDCB - zyski od kapitału zagranicznego, GDF - płace.

Przypuśćmy, że rozmiary zagranicznych inwestycji bezpośrednich rosną z BC do BM. Zatem zyski od kapitału zagranicznego osiągają

---

[1] Wykład opracowano w oparciu o: Hood N., Young S., *The Economics of Multinational Enterprise*, Longman, London, New York 1987.

rozmiary JLBM. Ponieważ krańcowa produktywność kapitału, a zatem i stopa zysku maleje, całkowite zyski od kapitału krajowego zmniejszają się do rozmiarów HJBA. Chociaż płace realne wzrastają o FDLH, FEJH jest jedynie przejęciem zysków od krajowych właścicieli kapitału. Kraj goszczący jako całość osiąga korzyści EDLJ. Ten prosty model obrazuje, że korzyść kraju goszczącego w porównaniu z zyskami przypadającymi na nowy kapitał zagraniczny (KLMC) jest stosunkowo niewielka.

Rys. 1. Korzyści i koszty zagranicznych inwestycji bezpośrednich

Źródło: MacDougall G.D.A., *The benefits and costs of private investment from abroad: a theoretical approach*, „Economic Record", marzec 1960.[2]

Uchylając pewne założenia modelowe można wykazać poważniejsze korzyści, jakie osiąga kraj goszczący z napływu kapitału zagranicznego. Załóżmy, na przykład, że na zyski od kapitału zagranicznego nałożone są podatki. W wyniku takiej operacji zyski przypadające właścicielom kapitału zagranicznego zmniejszają się z KLMC do (1 - t) (KLMC).

Innym rodzajem korzyści kraju goszczącego są tzw. efekty zewnętrzne zagranicznych inwestycji bezpośrednich. Mogą one pojawiać się dzięki wprowadzeniu przez firmy zagraniczne nowoczesnej technologii rozprzestrzeniającej się w gospodarce kraju goszczącego. Firmy zagra-

[2] Cyt. za: Hood N. Youngs, *The Economics of Multinational Enterprise*. Longman, London, New York 1987, s.182

niczne mogą też stosować metody produkcji pozwalające osiągać korzyści skali, tzn. że proporcjonalny wzrost produkcji jest większy od proporcjonalnego wzrostu nakładów czynnika pracy i czynnika kapitałowego.

Nie wszystkie efekty zagranicznych inwestycji bezpośrednich są korzystne dla kraju goszczącego. Na przykład korzyści z obniżki kosztów nie muszą trafić do konsumentów w postaci niższych cen, czy do pracowników – w postaci wyższych płac. Przypadną one raczej towarzystwu macierzystemu w postaci wyższych zysków. Ponadto, wahania w przepływie netto kapitału prywatnego oraz fakt, że przynajmniej część zysków zagranicznych jest przekazywana do kraju firmy macierzystej powoduje trudności w utrzymaniu równowagi płatniczej. To zaś może pociągnąć za sobą konieczność zastosowania środków deflacyjnych, co z kolei może spowodować obniżenie tempa wzrostu gospodarczego w kraju goszczącym i wywołać bezrobocie.

Rozważania zawarte w modelu są uproszczone, analiza ma charakter statyczny, a zatem nie można w ten sposób rozpoznać dokładnie tak dynamicznego zjawiska, jakim są zagraniczne inwestycje bezpośrednie.

1.2. Transfer zasobów

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie mogą wywierać pozytywny wpływ na gospodarkę kraju goszczącego jako czynnik umożliwiający wyposażenie go w zasoby kapitałowe, zaawansowaną technologię i nowoczesne techniki zarządzania.

Wyposażenie w zasoby kapitałowe

Ze względu na swoje ogromne rozmiary przedsiębiorstwa wielonarodowe mają dostęp do środków finansowych, które mogą być przeznaczone na cele inwestycyjne.

Środki te mogą pochodzić z wewnętrznych źródeł korporacji. Ważniejsze jest jednak to, że przedsiębiorstwa wielonarodowe mają łatwiejszy dostęp do różnych zewnętrznych rynków kapitałowych oraz do rozlicznych instytucji finansowych. Poprzez pozyskiwanie kapitału na różne sposoby przedsiębiorstwa wielonarodowe mogą wypełnić lukę, jaka powstaje w kraju goszczącym między pożądanymi inwestycjami a oszczędnościami krajowymi. Poza tym filie przedsiębiorstw wielonarodowych mogą mobilizować lokalne oszczędności poprzez oferowanie atrakcyjnych możliwości inwestycyjnych na krajowym rynku kapitałowym.

Technologia

We współczesnych teoriach wzrostu gospodarczego podkreśla się, że to właśnie doskonalenie technologii zastosowania czynnika pracy i czynnika kapitałowego wywiera poważny wpływ na stopę wzrostu gospodarczego kraju. Proces kreacji nowoczesnej technologii poprzez badania rozwojowe jest bardzo kosztowny i wymaga zatrudnienia wykwalifikowanej siły roboczej, o którą w większości krajów, a zwłaszcza w krajach słabo rozwiniętych, jest bardzo trudno. Zatem zastosowanie nowoczesnej technologii może znacznie zmniejszyć koszty produkcji. Korzyści, jakie mogą osiągnąć kraje goszczące zależą od czasu, w jakim technologia jest transferowana oraz od ceny i sposobu jej transferu.

Transferowana technologia powinna odpowiadać charakterowi posiadanych przez kraj ją nabywający zdolności produkcyjnych. Jeżeli dany kraj dysponuje bogatymi zasobami niewykwalifikowanej siły roboczej, to transferowane innowacje technologiczne powinny umożliwić efektywne wykorzystanie tych właśnie zasobów.

Zarządzanie

Transfer nowoczesnych technik zarządzania poprzez filie firm zagranicznych jest zjawiskiem niezwykle korzystnym dla przedsiębiorstw lokalnych. Napływ nowoczesnych zdolności przedsiębiorczych oraz wykwalifikowanego personelu kierowniczego wpływa korzystnie na całą gospodarkę kraju goszczącego. Personel miejscowy przygotowany do zajmowania stanowisk kierowniczych w filii przedsiębiorstwa wielonarodowego może następnie podjąć działalność w przedsiębiorstwach krajowych, gdzie nabyte wcześniej doświadczenia mogą być niezwykle przydatne.

1.3. Oddziaływanie na bilans płatniczy

Oddziaływanie zagranicznych inwestycji bezpośrednich na bilans płatniczy powinno być rozpatrywane w podobny sposób jak wpływ na ten bilans jakiegokolwiek innego zakłócenia naruszającego równowagę gospodarczą. Napływ zagranicznych inwestycji kreuje przepływ dochodów w przyszłości. Dochody te przypadają właścicielom krajowych czynników produkcji oraz cudzoziemcom. Odbywa się to w podobny sposób jak stymulowanie krajowej produkcji poprzez obniżenie podatków lub zwiększenie wydatków rządowych. Generowane przez inwestycje dochody umożliwiają wzrost importu oraz, zakładając występowanie dostatecznej ilości niewykorzystanych środków w kraju goszczącym, wzrost produkcji krajowej i zatrudnienia. Rozmiary wzro-

stu tych wielkości zależą od charakteru i rozmiarów początkowych zmian. Jeśli zagraniczne inwestycje bezpośrednie zastępują po prostu inwestycje, jakie zostałyby podjęte przez firmę krajową, to całkowity wzrost produkcji, zatrudnienia itd. zależy od tego, w jaki sposób zostaną spożytkowane zwolnione od inwestowania fundusze krajowe. Jeśli nie zostaną one zatrudnione gdziekolwiek, to wzrost produkcji może nastąpić tylko wtedy gdy inwestor zagraniczny osiągnie wyższą produktywność od produktywności krajowych konkurentów, poprzez lepszą organizację pracy i zastosowanie nowocześniejszych metod produkcji. Jeśli zaś zwolnione fundusze zostaną zainwestowane gdziekolwiek, to nastąpi znacznie większy wzrost wartości produkcji, nawet jeśli dochód od inwestycji krajowych byłby niższy w tym alternatywnym zastosowaniu w porównaniu z zastosowaniem preferowanym. Jeżeli napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich stanowi uzupełnienie zasobów kraju goszczącego, to całkowita wartość produkcji, zatrudnienia i innych wielkości ekonomicznych wykazuje wyraźny wzrost. W przypadku gdy zagraniczna inwestycja polega na przejęciu miejscowych, istniejących już obiektów, to rezultat jej zastosowania zależy w znacznym stopniu od tego, w jaki sposób zostaną zastosowane zwolnione środki kapitałowe.

1.4. Efekty konkurencyjne

Efektywna alokacja zasobów oraz sposób dystrybucji korzyści gospodarczych zależą od struktury rynków, na których działają firmy wielonarodowe. Firmy wielonarodowe działające w określonej strukturze rynkowej posiadają większą potęgę gospodarczą niż będące ich konkurentami firmy krajowe. Wynika to z faktu, że filie firm wielonarodowych stanowią część większych międzynarodowych organizmów gospodarczych. Ponieważ filie są częścią większych przedsiębiorstw międzynarodowych, to ich pozycja na rynku jest znacznie silniejsza od tej, o jakiej mógłby świadczyć ich udział w produkcji lokalnej: filia może mieć dostęp do udogodnień oferowanych przez firmę macierzystą, do ekspertyz oraz wiedzy będącej własnością przedsiębiorstwa wielonarodowego. Również międzynarodowy charakter przedsiębiorstw stwarza większe możliwości określania charakteru działalności filii zagranicznej. Zarówno produkt, jego cena, jak i strategia promocyjna może być dostosowana do pozycji konkurencyjnej filii.

1.5. Wpływ na suwerenność i autonomię

Ten aspekt oddziaływania firm wielonarodowych uznawany jest za-

wsze jako koszt. Nawet jeżeli firma zagraniczna stwarza szereg pozytywnych bodźców dla gospodarki lokalnej, to niesie też z sobą groźbę utraty gospodarczej niezależności. Wszystkie decyzje dotyczące inwestycji, polityki finansowej, marketingu, zatrudnienia i polityki handlowej podejmowane przez firmę macierzystą mogą niekorzystnie odbić się na gospodarce kraju goszczącego. Im większa jest liczba zagranicznych inwestycji bezpośrednich w kraju goszczącym, tym bardziej jego gospodarka jest uzależniona od decyzji zewnętrznych. Obecność kapitału zagranicznego przyczynia się też w znacznym stopniu do ograniczenia rządom krajów goszczących swobody w prowadzeniu polityki monetarnej, fiskalnej i handlowej.

2. Korzyści i koszty zagranicznych inwestycji bezpośrednich w kraju goszczącym: ujęcie empiryczne

2. 1. Transfer zasobów:

Wyposażenie w zasoby kapitałowe

We wczesnym okresie powojennym kapitał postrzegany był jako kluczowy czynnik rozwoju gospodarczego. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie traktowano zaś jako główne źródło kapitału, które uzupełnia oszczędności krajowe i które może zmniejszyć niedobór walut. W rzeczywistości udział kapitału zagranicznego w światowej akumulacji kapitału był niewielki. W latach sześćdziesiątych zagraniczne inwestycje bezpośrednie w krajach Ameryki Łacińskiej stanowiły zaledwie 4-5 % całkowitej akumulacji kapitału. Wytłumaczyć można to tym, że: 1) w niektórych krajach słabo rozwiniętych znacznie wzrósł poziom oszczędności, 2) w większym stopniu korzystano z pomocy zagranicznej, 3) relacja kapitał/produkcja okazała się mniejsza niż zakładały to teoretyczne modele rozwoju. Udział inwestycji brutto w GNP w krajach słabo rozwiniętych wynosił prawie 20%, a udział oszczędności w GNP - ponad 15%. Deficyt oszczędności stanowił bardzo istotny problem we wczesnym stadium procesu rozwoju krajów słabo rozwiniętych. Kiedy kraje te osiągnęły pewien poziom rozwoju gospodarczego, pojawiły się możliwości rozwoju środków mobilizowania własnych oszczędności.

Technologia

Badania ekonometryczne przeprowadzone w niektórych krajach uprzemysłowionych w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych wyka-

zały, że 60-85% wzrostu gospodarczego zawdzięcza się wzrostowi produkcji przypadającej na jednostkę nakładu (wzrostu produktywności czynników produkcji), a tylko 15-40% wzrostu gospodarczego przypisuje się wzrostowi wolumenu nakładów czynnika pracy, kapitału i ziemi.

W krajach goszczących pojawiają się z jednej strony obawy o technologiczną zależność od państw i korporacji dostarczających know how, z drugiej zaś strony uważa się, że nie należy podejmować badań rozwojowych w tych krajach, gdzie gospodarka rozwija się szybciej i bardziej efektywnie dzięki korzystaniu z obcej technologii i poprzez wykorzystanie miejscowych surowców w inny sposób.

Zatrudnienie

Wzrost zatrudnienia w krajach słabo rozwiniętych jest jednym z istotnych celów rozwoju gospodarczego. Generalnie jednak udział sektora przemysłowego krajów słabo rozwiniętych w kreacji zatrudnienia był nieznaczny. Na przykład w Brazylii, w latach sześćdziesiątych wartość dodana brutto w sferze działalności produkcyjnej wzrastała o 6,5% rocznie, natomiast liczba zatrudnionych w tej sferze wzrastała tylko o 1,1% rocznie. W Indiach odpowiednie wskaźniki wynosiły: 5,9% oraz 3,8%; w Nigerii 14,1% oraz 5,7%.

Przedsiębiorstwa wielonarodowe mają znaczący udział w kreacji zatrudnienia w krajach rozwijających się. Zgodnie z szacunkami Organizacji Narodów Zjednoczonych firmy wielonarodowe wykreowały w roku 1970 ponad 2 mln miejsc pracy. Stanowi to około 0,2% całkowitej liczby ludności czynnej zawodowo w krajach słabo rozwiniętych. W niektórych gałęziach przemysłu przedsiębiorstwa wielonarodowe posiadają większą zdolność wchłaniania niewykwalifikowanej siły roboczej niż firmy miejscowe. Niektóre kraje posiadające duże rezerwy siły roboczej stosują częściej politykę przyciągania kapitału zagranicznego (w nadziei zwiększenia się zatrudnienia w filiach firm zagranicznych) niż politykę wzrostu zatrudnienia w oparciu o możliwości krajowe.

Pośredni, pozytywny wpływ na zatrudnienie wywiera zaostrzająca się konkurencja między firmami wielonarodowymi a firmami miejscowymi.

2.2. Wpływ na bilans płatniczy

W wyniku przeprowadzonej przez Streeten'a i Lall'a analizy działalności 159 firm w 6 krajach rozwijających się stwierdzono, że w pięciu

BIBLIOTEKA AE w Poznaniu

przebadanych krajach wpływ przedsiębiorstw wielonarodowych na bilans płatniczy był negatywny[3].

Negatywne oddziaływanie przedsiębiorstw wielonarodowych na bilans płatniczy stwierdza się w wyniku analizy poszczególnych składników tegoż bilansu. W ten sposób postępując ustalono, że w końcu lat sześćdziesiątych udział firm wielonarodowych w eksporcie analizowanych krajów był niski; 35-40% firm kontrolowanych przez zagranicę nie eksportowało w ogóle; przeciętnie biorąc jedna firma eksportowała 15-19% swej sprzedaży. Drugi składnik - to napływ kapitału netto. W większości firm napływ ten był wprawdzie pozytywny, jednak jego rozmiary niewielkie. Napływ netto zdefiniowany jako napływ kapitału minus honoraria, zyski odsetki i płatności techniczne był pozytywny tylko w 49 spośród 147 przebadanych firm. Trzecim elementem jest zależność importowa: im większa jest zależność firmy od importu komponentów, tym słabsze jest jej powiązanie z gospodarką lokalną i tym większe są koszty wymiany z zagranicą. Ponadto im większe oparcie się firm zagranicznych na imporcie, tym bardziej rozległy jest zakres stosowania cen transferowych. Badania wykazały, że ponad połowa wszystkich przebadanych firm importowała dobra warte ponad 30% wartości ich sprzedaży, a blisko dwie trzecie tych firm importowało ponad 20 % wartości ich sprzedaży.

2.3. Efekty konkurencyjne

Badania wykazały, że w pewnych przypadkach wpływ przedsiębiorstw wielonarodowych na konkurencję i efektywność gospodarowania w kraju goszczącym może być znaczny. Najczęściej przytaczanym przykładem jest przemysł samochodowy w Ameryce Łacińskiej. W Chile w latach 1963-64 22 firmy wytwarzały mniej niż 8000 samochodów, co oznaczało roczną produkcję ok. 400 samochodów w jednej fabryce. Taki stan rzeczy można wyjaśnić stosowaniem przez firmy praktyki oligopolistycznej. Większe firmy założyły filie lub udzieliły licencji na produkcję samochodów w celu zapewnienia sobie ochrony przed napływem innych firm pragnących wykorzystać sprzyjające warunki panujące na lokalnych rynkach. Niewielka skala produkcji powodowała wysokie jej koszty.

W krajach rozwiniętych przedsiębiorstwo wielonarodowe może również wykorzystać swą dominującą pozycję na rynku. W r. 1978 United

---

[3] Lall S., Streeten P., *Foreign Investment, Transnationals and Developing Countries* London Macmillan, 1977, s. 142. Cyt. za: Hood N., Young S., *The Economics o Multinational Enterprise*, Longman. London. New York 1987, s. 212-214.

Brands, największy na świecie producent i dostawca bananów został ukarany przez Europejski Trybunał Sprawiedliwości za trzy przypadki wykorzystania swej dominującej pozycji na rynku Wspólnoty Europejskiej. Zdarzają się też przypadki przełamania przez przedsiębiorstwa wielonarodowe pozycji monopolistycznej jakiejś firmy w kraju goszczącym. Ponadto może zaznaczyć się pozytywny wpływ na pozycję konkurencyjną, gdyż przedsiębiorstwa wielonarodowe są mniej skłonne do zmowy niż oligopole lokalne. Doświadczenia brytyjskie dowiodły, że filie amerykańskie wzmogły współzawodnictwo z miejscowymi firmami dominującymi oraz przyczyniły się do wzrostu świadomości podejmowania badań rozwojowych oraz stosowania efektywniejszych metod zarządzania. Amerykańska konkurencja na brytyjskim rynku środków farmaceutycznych skłoniła firmy brytyjskie do podjęcia badań i wykorzystania najnowszej technologii wytwarzania leków. Działalność firm wielonarodowych wywołuje też efekty antykonkurencyjne. Chodzi tu o stosowanie restrykcyjnych praktyk franchisingu eksportowego, stosowanie wewnętrznych cen transakcyjnych czy też nadmierną dyferencjację produktów.

2.4. Wpływ na suwerenność i autonomię

Problem zagrożenia suwerenności pojawia się wówczas gdy cel gospodarowania firmy wielonarodowej odbiega od celów gospodarczych rządu kraju goszczącego. Przedsiębiorstwo wielonarodowe dąży do realizacji celów globalnych, jak np. maksymalizacja zysków. Filia firmy wielonarodowej zainstalowana w Brazylii może postawić sobie za cel zapewnienie sobie określonego udziału w rynku brazylijskim. Takie sformułowanie celu może wywołać konflikt z celem rządu lokalnego, jakim może być aktywizacja eksportu do krajów sąsiednich. Im większy jest stopień autonomii filii w stosunku do przedsiębiorstwa macierzystego (a zatem większy stopień odpowiedzialności filii za formułowane przez siebie cele) tym mniejsze są koszty suwerenności dla rządu kraju goszczącego. Autonomia filii jest większa, gdy może ona podejmować decyzje długoterminowe. Badania inwestycji amerykańskich w Szkocji wykazały, że jedna trzecia wszystkich filii nie posiada odpowiedzialności marketingowej za sprzedawane przez siebie produkty. Również tylko jedna czwarta filii posiadała komórki badań rozwojowych. Oznacza to, że bardzo duży odsetek filii jest całkowicie uzależniony od postępu technologicznego swych kompanii macierzystych.

Dla kraju goszczącego podstawowym celem jest dążenie do osiągnięcia maksymalnych korzyści netto z zagranicznych inwestycji bez-

pośrednich. Zależy to jednak od zakresu sprawowanej kontroli rządu kraju goszczącego nad filią firmy wielonarodowej.

3. Uwagi końcowe

Zarówno rozważania teoretyczne jak i zasygnalizowana ilustracja empiryczna nie dają wystarczających podstaw do wysnucia jednoznacznego wniosku, że przedsiębiorstwo wielonarodowe przysparza wyłącznie pozytywnych korzyści netto dla kraju goszczącego. Ogólny wpływ zagranicznych inwestycji na dochód narodowy, zatrudnienie i dochody rządowe jest na ogół pozytywny. Niejednolite są jednak konsekwencje oddziaływania zagranicznych inwestycji bezpośrednich na bilans płatniczy kraju goszczącego. W goszczących krajach słabo rozwiniętych oddziaływanie zagranicznych inwestycji bezpośrednich na bilans płatniczy jest raczej negatywne. Natomiast w wysoko rozwiniętych gospodarkach rynkowych wpływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich na bilans płatniczy jest zdecydowanie pozytywny.

To czy kapitał zagraniczny napływający do krajów goszczących oddziaływa korzystnie czy też niekorzystnie na ich gospodarkę zależy od wielu czynników. Warunki panujące w krajach goszczących są niezwykle zróżnicowane. W niektórych krajach sprzyjają one pozytywnemu oddziaływaniu kapitału zagranicznego, w innych mogą sprzyjać rozwojowi tendencji negatywnych.

Załącznik

KORPORACJE WIELONARODOWE

(15 godz. wykładu)

I. Istota, formy organizacyjne i funkcjonowanie przedsiębiorstw wielonarodowych

1.1. Pojęcie przedsiębiorstwa wielonarodowego
1.2. Struktura organizacyjna i struktura własności przedsiębiorstw wielonarodowych
1.3. Korporacje wielonarodowe a zagraniczne inwestycje bezpośrednie
1.4. Przesłanki powstania korporacji wielonarodowych, motywy inwestowania za granicą

1.5. Źródła sukcesów korporacji wielonarodowych

II. Strategie ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw wielonarodowych

2.1. Strategie defensywne
2.2. Strategie ofensywne
2.3. Strategie ekspansji a polityka własnościowa

III. Rola korporacji wielonarodowych w międzynarodowych stosunkach gospodarczych

3.1. Korporacje wielonarodowe a narodowe cele działalności gospodarczej
3.2. Oddziaływanie korporacji wielonarodowej na gospodarkę kraju goszczącego
3.3. Oddziaływanie korporacji wielonarodowej na gospodarkę kraju macierzystego
3.4. Oddziaływanie na międzynarodowy system walutowy i wymianę międzynarodową

LITERATURA ZALECANA

1. Bonin B., *Le monde des multinationales* Les Editions d'organisation Paris 1987.
2. Buckley P.J, *International business strategy.* Readings Bradford 1985.
3. Cyrson E., *Korporacje wielonarodowe. Prawidłowości ekspansji zagranicznej*, PWN Warszawa 1981.
4. Hood N., Young S., *The economics of multinational enterprise*, Longman London New York 1987.
5. MacDougall G.D.A. *The benefits and costs of private investment from abroad: a theoretical. approach*, "Economic Record", marzec 1960.
6. Mucchielli J.L., *Les firmes multinationales: mutations et nouvelles perspectives*; Economica, Paris 1985.
7. Nauwelaers C., Reid A., Desterbecq H., *Firmes multinationales et développement regional*, RIDER, Université Catholique de Louvain, Louvain-la Neuve 1995.
8. *World Investment Report. The Triad in Forein Direct Investment*, United Nations Centre on Transnational Corporations, New York 1991.

LES ENTREPRISES MULTINATIONALES - UNE PROPOSITION DU PROGRAMME DES COURS

RÉSUMÉ

Un des resultats du stage effectué à l'Institut National des Télécommunications à Evry dans le cadre du programme „Tempus" sont les cours de la gestion des entreprises multinationales donnés pour les étudiants de quatrième année des études européennes de l'Université des Sciences Economiques de Poznań.

A la base des documents y rassemblés, on a preparé le programme pour 15 heures de cours mentionnés ci-dessus.

L'influence des entreprises multinationales sur l'économie du pays accueillant des investissements directs étrangers est un des sujets de ces cours.

On y analyse (au niveau théorique et empirique) les avantages et les coûts des investissements directs étrangers pour un pays accueillant.

On demontre les effets d'afflux des capitaux étrangers sur le transfert des ressources, sur la balance des paiements, sur la concurrence et sur la souveraineté et l'autonomie des pays accueillant des investissements directs étrangers.